

TEMAT: **Fenomen ponadczasowości dzieł Szekspira**

1. Uczniowie zapoznają się z fragmentem notki biograficznej o Szekspirze (tekst 1.).

Tekst 1.

Był synem rzemieślnika i kupca, także urzędnika władz Stratford-upon-Avon; matka pochodziła ze zubożałej szlacheckiej rodziny. Sh. uczęszczał do cieszącego się bardzo dobrą opinią miejscowego gimnazjum, gdzie poznał łacinę i grekę oraz literaturę klasyczną; jego nazwisko nie figuruje w rejestrach uniwersyteckich. W 1582 odbył się ślub Sh. z Anne Hathaway, 1583–1585 z tego związku urodziło się troje dzieci. Lata 1585–1592 to tzw. lata nieznane. [...] Pierwsza wzmianka o Sh. jako aktorze i dramaturgu pochodzi z 1592 z pamfletu Roberta Greena, który sarkastycznie opisał osiągnięcia Sh., nazywając go „parweniuzowską wroną”, „strojącą się w piórka innych pisarzy”, pierwszą „trzęsisceną” kraju, co wskazuje, że zdobył już w tym czasie pewną pozycję i że zajmował się przeróbkami cudzych utworów. [...] dokument z marca 1595 jednoznacznie wiąże Sh. z teatralną Trupą Lorda Szambelana, której sukcesy przyniosły mu znaczne korzyści materialne, co potwierdza m.in. nadanie ojcu herbu (1596), zakup okazałego domu w Stratford-upon-Avon i inne inwestycje. W 1596–1597 trupa Sh. występowała w budynku The Theatre w centrum Londynu, a po wygaśnięciu dzierżawy ziemi przeniosła się 1599 do amfiteatralnego budynku The Globe na południowym wybrzeżu Tamizy. [...] W 1603 Jakub I podniósł rangę zespołu, nadając mu nazwę Trupy Królewskiej. Prawdopodobnie Sh. angażował się w działalność teatralną głównie jako dramaturg, tworząc dwie sztuki rocznie. Tradycja przypisuje mu występy w roli ducha ojca Hamleta i Adama w *Jak wam się podoba*, a także tzw. role królów [...]. Ok. 1610 Sh. przeniósł się do Stratford-upon-Avon, zachowując związki z Londynem. W 1616 sporządził ostateczną wersję testamentu, którego egzekutorami ustanowił córkę Zuzannę i jej męża. Oprócz legatów dla rodziny Sh. poczynił też symboliczne zapisy dla dwóch aktorów Trupy Królewskiej, przypuszczalnie powierzając im w ten sposób los swych dzieł. [...] Nie zachował się żaden rękopis Sh., za jego życia ukazało się jedynie 18 utworów [...], z których część to wersje pirackie, powstałe na podstawie rekonstrukcji z pamięci aktorów [...], źródłem pozostałych wydań są egzemplarze suflerskie i odzwierciedlające różne etapy kompozycji wersje autorskie [...]. Podstawę wydań dzieł Sh. stanowi edycja zbiorowa 36 sztuk z 1623 (tzw. pierwsze folio), opracowana przez wymienionych w testamencie aktorów, którzy dokonali też pierwszego podziału genealogicznego na tragedie, komedie i kroniki historyczne z dziejów Anglii. [...]

Zwykle w twórczości Sh. wyróżnia się okres początkowy, w którym pisarz eksperymentował ze wszystkimi trzema gatunkami dramatycznymi [...]; z tego okresu pochodzą komedie: *Dwaj panowie z Werony*, farsowe *Poskromienie złośnicy*, wzorowana na Plaucie *Komedia omyłek* i błyskotliwe, przesycone retoryką *Stracone zachody miłosne*, a także tetralogia *Henryk VI*, krwawa tragedia zemsty *Tytus Andronikus* i studium zbrodni *Ryszard III*. Drugi okres cechuje dominacja wielkich komedii [...] powstały wówczas fantasmagoryczny *Sen nocy letniej*, *Kupiec wenecki*, *Wesołe kumoszki z Windsoru*, także *Wiele hałasu o nic* i *Jak wam się podoba* – oparte na konwencjach miłości dworskiej z załączkami akcji tragicznej, ponadto kroniki: *Ryszard II*, *Król Jan*, *Henryk IV* (cz. 1 i 2 ze słynną postacią Falstaffa) i *Henryk V* oraz tragedia młodzieńczej miłości *Romeo i Julia*. Lata 1599–1608 to okres wielkich tragedii obrazujących stopniową dezintegrację hierarchii wartości i psychiki bohaterów w obliczu kumulujących się nieszczęść, z charakterystyczną przewagą predyspozycji charakterologicznych nad

czynnikami losu: dramat polityczny *Juliusz Cezar*, *Hamlet* – oparty częściowo na konwencjach tragedii zemsty, *Otello* – studium manipulacji i zawiści, *Tymon Ateńczyk* oraz *Król Lear* – monumentalna historia rozpadu państwa i rodziny, *Makbet*, *Antoniusz i Kleopatra* [...]. W latach 1608–1613 [...] powstały głównie romanse, określane tak ze względu na nierealistyczny charakter fabuły i tragikomiczną wymowę: [...], *Opowieść zimowa*, *Cymbelin* i uważana za dzieło pożegnalne *Burza*. Sh. [...] jest też twórcą cyklu 154 sonetów (wyd. 1609), zaliczanych do arcydzieł angielskiej liryki, opisujących relacje emocjonalne domniemanego autora i obdarzonego przez niego platonicznym uczuciem młodego mężczyzny, a także zmysłowej Czarnej Damy i Poety Rywala; wśród pozostałych wątków dominuje pochwała twórczości i płodności – przeciwstawionych umieraniu.

Wielka encyklopedia PWN, pod red. Bartłomieja Kaczorowskiego, t. 25, Warszawa 2004, s. 9–10.

2. Proszę zastanowić się nad pytaniami: „Po co ludziom XXI w. twórczość Szekspira? Czy *Makbet* może jeszcze poruszać współczesnego młodego człowieka ery obrazkowej?”.
3. Przeczytajcie artykuł prasowy na temat współczesnych realizacji dzieł Szekspira (tekst 2.)

Tekst 2.

Szekspir jest najwybitniejszym współczesnym dramaturgiem – ogłosił ponad 30 lat temu prof. Jan Kott. Od tego czasu nic się nie zmieniło. Potwierdzają to sztuki tłumaczone przez Stanisława Barańczaka – nieco uwspółcześniony język Szekspira pasuje do każdego czasu. [...] Szekspir miał ogromne wyczucie mowy, więc byłby pewnie zde gustowany, że wciąż się go gra językiem XVII w. – mówi Stanisław Barańczak. Z sondażu przeprowadzonego na zlecenie londyńskiego Towarzystwa Szekspirowskiego wynika, że w ubiegłym roku przynajmniej jedną sztukę Szekspira obejrzało 28 proc. młodych Brytyjczyków, 23 proc. uczestniczyło natomiast przynajmniej w jednym koncercie muzyki pop. Jest paradoksem, że najwięcej kłopotu z dziełami mistrza ze Stratfordu mają sami Anglicy! Angielski bardzo się zmienił od czasów elżbietańskich. Co innego – idące z duchem czasu tłumaczenia.

Jacek Melchior, *Szekspir współczesny*, „Wprost” 2002, nr 40.